

Економіка воєнного часу

УДК 338.228.83.528

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17242598>

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів – ресурсно-кадастровий інструмент фіскального регулювання процесів лісокористування

Боровик Петро Миколайович,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру

Уманський національний університет, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-7971-1718>.

Удовенко Ірина Олександрівна,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру

Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-5971-8365>.

Крочак Оксана Іванівна,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Уманський національний університет, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-1212-0010>.

Козаченко Ірина Володимирівна,

канд. с.-г. наук, доцент, доцент кафедри лісового господарства

Уманський національний університет, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-2609-4987>

Хливнюк Марія Сергіївна,

здобувач вищої освіти освітнього рівня Магістр

Уманський національний університет, м. Умань, Україна,

<https://orcid.org/0009-0007-5066-5288>.

Прийнято: 18.09.2025 | Опубліковано: 30.09.2025

***Анотація.** Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів є фіскальним інструментом ресурсно-кадастрового характеру, що забезпечує надходження коштів до бюджетів і стимулює раціональне використання лісів. **Метою дослідження** є вивчення національної практики справляння цього платежу, виокремлення його основних переваг та слабких сторін, а також визначення напрямів удосконалення механізму його нарахування та сплати. **Методологічна база** дослідження охоплює аналіз позитивних ефектів і виявлення проблем у функціонуванні рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в Україні, а також розробку науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення порядку її нарахування і сплати, а також підвищення її суспільного сприйняття. У дослідженні застосовано методи аналізу та синтезу, зіставлення, а також табличне та графічне представлення матеріалів.*

***Результати дослідження** показали, що до основних переваг аналізованого податкового інструменту належать: регулярність його сплати; можливість фінансування за її рахунок відновлення та покращення лісових ресурсів; відносно справедливий розподіл доходів від лісокористування; заохочення до економного використання лісових ресурсів; практика справляння рентної плати в країнах Євросоюзу; простота обчислення платежу; формування відповідального ставлення до лісів.*

Серед недоліків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів: невиправдано низький розмір ставок; неналежний кадастровий облік лісових ресурсів та цифровізації даних про лісові ресурси; дефіцит довіри до справляння і використання платежу з боку його платників.

Висновки. *Подолання перелічених проблем справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів можливе шляхом: істотного підвищення ставок плати; запровадження після завершення війни тимчасового спецрежиму акумуляції коштів на рахунках лісогосподарських підприємств із строго цільовим використанням сум платежу на відновлення та поліпшення лісів; відновлення повноцінних лісокадастрових робіт та оновлення геоінформаційних баз («Ліси України» та інші профільні продукти); забезпечення відкритості інформації про мобілізацію та використання акумульованих сум рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.*

Ключові слова: *рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, лісові ресурси, кадастри природних ресурсів, лісовий кадастр, оподаткування лісових ресурсів.*

Rent Payments For The Special Use Of Forest Resources Serve As A Resource-Cadastre Instrument Of Fiscal Regulation In Forest Resource Utilization

Petro Borovyk,

PhD in Economics, Associate professor, Department of Geodesy, Cartography and
Cadastre Uman National University, city of Uman, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-7971-1718>

Iryna Udovenko,

PhD in Economics, Associate professor, Department of Geodesy, Cartography and
Cadastre, Uman National University, city of Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-5971-8365>

Oksana Krochak,

PhD in Economics, Associate professor, Department of Accounting and Taxation,
Uman National University, city of Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1212-0010>

Iryna Kozachenko,

PhD in Agricultural sciences, Associate professor, Department of Forestry
Uman National University, city of Uman, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2609-4987>.

Maria Khlyvniuk,

Higher education student at the Master's level
Uman National University, city of Uman, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0007-5066-5288>

Abstract. *The rent charge for the special use of forest resources constitutes a fiscal instrument of a resource-cadastre nature, which secures budget revenues while simultaneously encouraging the rational exploitation of forests. **The purpose of the study** is to examine the national practice of administering this payment, to identify its main advantages and shortcomings, and to outline avenues for improving the mechanism of its assessment and collection. **The methodological framework** encompasses an analysis of the positive outcomes and shortcomings in the functioning of the rent charge for the special use of forest resources in Ukraine, as*

well as the development of scientifically grounded proposals aimed at enhancing the procedures for its assessment and collection and at strengthening its societal acceptance. The study employs methods of analysis and synthesis, comparative assessment, and tabular and graphical presentation of materials.

The findings indicate that the principal benefits of this fiscal instrument include: regularity of payments; the capacity to finance the restoration and improvement of forest resources; a relatively equitable distribution of revenues derived from forest utilisation; the promotion of prudent and efficient use of forests; the precedent of rent charges in European Union countries; simplicity of calculation; and the cultivation of responsible attitudes towards forests.

Among the **shortcomings** identified are: unreasonably low rates; inadequate cadastral accounting and insufficient digitalisation of forest data; and a lack of trust among payers regarding the administration of the charge.

Conclusions. Overcoming these challenges requires: a substantial increase in rates; the introduction, after the cessation of the war, of a temporary special regime for the accumulation of funds in the accounts of forestry enterprises with their strictly earmarked use for forest restoration and improvement; the resumption of comprehensive cadastral work and the updating of geoinformation databases (“Forests of Ukraine” and other relevant systems); and the provision of transparency regarding the mobilisation and utilisation of accumulated rent charge revenues for the special use of forest resources.

Keywords: rent charge for the special use of forest resources, forest resources, cadastres of natural resources, forest cadastre, taxation of forest resources.

Постановка проблеми. Вітчизняні лісові ресурси є не тільки еколого-економічною та соціально-оздоровчою цінністю, але й одним із важливих чинників сталого розвитку України. Лісові масиви формують запаси відновлюваної сировини для деревопереробної, целюлозно-паперової,

фармацевтичної та багатьох інших галузей, регулюючи при цьому кліматичні процеси, зберігаючи рослинне і тваринне біорізноманіття, беручи участь у регулюванні водного балансу територій та забезпечуючи протидію процесам деградації земель. Саме тому державне та податкове регулювання процесів лісовикористання, завдяки належному впливу через фінансовий інструментарій на економічні інтереси бізнес-суб'єктів та стимулюванню екологічних і суспільних витрат лісокористувачів, важко переоцінити.

При цьому, основним важелем податкового регулювання у сфері лісовикористання є рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Цей податковий платіж формує частину бюджетних доходів та, поряд з цим, стимулює раціональне використання лісових ресурсів а також заохочує процеси лісовідновлення та поліпшення лісів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових джерелах проблеми оподаткування лісових ресурсів та податкового регулювання процесів лісовикористання досить активно аналізуються. Зокрема, проблемам нарахування і оплати земельного податку з лісовкритих земель присвятили свої публікації С. Беліменко [1], Н. Паляничко [1; 10; 20], О. Дребот [10; 20], С. Данькевич [10; 20], І. Жежкун [11], О. Фурдичко [20].

Крім того, обліковому аспекту податкових відносин суб'єктів лісівничої галузі присвятили свої наукові напрацювання С. Василішин [4], І. Жураковська та В. Чудовець [12], П. Гарасим, Н. Клим та Р. Хомяк. [24], а оподаткуванню доходів від використання лісів та лісових ресурсів – А. Карпук., О. Дзюбенко, Ю. Марчук та О. Олексієвець [13] та О. Киценко [14]. Слід також відзначити публікації О. Гаврилюка та В. Костюкевича [6], а також В. Мороза [16], присвячені вивченню кращого зарубіжного досвіду оподаткування лісових ресурсів, А. Дейнеки [8-9], Б. Кисіля [8], Н. Котляревської [15], Ц. Огня [17], С. Ткачів [19], Н. Мусаєвої, Н. Атакішієвої, У. Мамедової, Н. Алмасова та М. Шевченко [26], присвячені

як проблемам оподаткування лісів і лісокористування в Україні, так і обґрунтуванню напрямів їх вирішення.

Слід зауважити, що оподаткуванню лісів та лісових ресурсів присвячена також досить значна кількість наукових публікацій іноземних дослідників, серед яких, на нашу думку, особливої уваги заслуговують напрацювання С. Чанга [23], присвячені кращому досвіду оподаткування лісів в Китаї а також К. Сібанда, Р. Гарідзіраї, Ф. Мушонга і Д. Гонес [25], в яких досліджуються проблеми оподаткування лісових ресурсів на теренах Африканського континенту. Крім того, заслуговують на увагу фундаментальні публікації Дж. Буш, Дж. Дж. Букоскі, С. К. Кук-Паттон, Б. Гріскома, Д. Качана, М. Д. Поттс, Ї Юаньюань та Дж. Р. Вінсента [24], Сейдіу Шериф, Зекірай Валбона та Німані Артан [27] а також Караттіні С., Баранзіні А., Тальманн П. та інших авторів [22], в яких серед решти проблем лісокористування детально розглянуті проблеми оподаткування лісів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд з цим, у вітчизняних наукових публікаціях недостатньо, на наше переконання, досліджуються вітчизняні особливості, а також проблеми нарахування і сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в контексті її кадастрово-орієнтованих властивостей, та не приділяється належна увага напрямам вдосконалення механізму нарахування і сплати цього рентно-ресурсного податкового платежу. Теоретична цінність і практичне значення даної публікації зводиться до виокремлення основних переваг та ключових недоліків механізму її справляння, розробки напрямів вдосконалення механізму нарахування і сплати вітчизняної рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та посилення рівня її стимулюючого впливу на процеси лісовідновлення і ефективного використання лісових ресурсів у повоєнний період.

Мета статті — виокремлення сучасних проблем чинного порядку

нарахування і сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, напрацювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму нарахування і сплати аналізованого рентного податку та посилення його регулюючих властивостей у сфері лісокористування і лісовідновлення.

Відповідно до поставленої мети, завданнями цієї публікації є:

- узагальнення основних переваг чинного механізму нарахування і перерахування плати за спеціальне використання лісових ресурсів;
- узагальнення ключових проблем сучасного вітчизняного механізму справляння плати за спеціальне використання лісових ресурсів;
- обґрунтування найдієвіших напрямів вдосконалення порядку нарахування і сплати плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Методологія дослідження передбачає узагальнення сучасних особливостей механізму справляння плати за спеціальне використання лісових ресурсів, виокремлення основних переваг та недоліків цієї податкової форми, для проведення якого опрацьовувались наукові публікації відомих вчених та здійснювались власні спостереження, а також емпіричні дослідження авторами цієї статті, узагальнення результатів дослідження з метою визначення найсуттєвіших зазначених проблем і напрацювання ефективних та оперативно впроваджуваних напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окремо не зупиняючись на специфіці податкового механізму рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, описаній в публікаціях, які побачили світ раніше [2, с. 44-46; 15], відмітимо, що результати проведених досліджень переконливо продемонстрували: цей рентний платіж, як і земельні податки та податок на нерухоме майно, відмінне від земельних ділянок, доцільно відносити до кадастрових податків, адже об'єктами нарахування перелічених податкових форм є розміри використовуваних майнових ресурсів, зокрема, у

аналізованому випадку – за даними лісового, а в інших випадках – земельного та містобудівного кадастрів. Приміром, розмір нарахованої, а, отже, і сплаченої рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів залежить від лісокадастрової інформації, насамперед, обсягів лісозаготівель, збирання живиці, другорядних та побічних лісокористувань [2, с. 44-46; 18]. Враховуючи викладене, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів розглядається авторами цього дослідження як ресурсно-кадастровий інструмент, що виконує завдання мобілізації доходів бюджетів і фіскального стимулювання ефективного використання лісових ресурсів та інших видів лісокористувань.

Звернувши увагу на переваги від запровадження аналізованого податку, зауважимо, що, до них, безперечно, можна віднести фіскальні вигоди для бюджету, адже рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, відповідно до вимог Бюджетного кодексу України [3], формує на постійній основі доволі помітні обсяги доходів консолідованого бюджету України. Саме завдяки запровадженню цього платежу держава має змогу реалізовувати державні програми збереження та відновлення лісових ресурсів (табл. 1) [8-9;12-13; 15-17].

Таблиця 1

Переваги та недоліки вітчизняного механізму нарахування і сплати
рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів

Критерій	Суттєві переваги	Ключові недоліки
Фіскальний ефект	Стабільне джерело податкових надходжень бюджетів. Сплачені суми рентної плати надходять до бюджетів, що дає змогу фінансувати відновлення і поліпшення лісів та лісових ресурсів.	В Україні ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів значно нижчі за розміри відповідних податків у країнах Євросоюзу та не є співставним з реальною вартістю лісозаготівель і лісокористувань. Тому мобілізованих сум рентної плати за лісокористування не вистачає для фінансування більшості потреб з відновлення та поліпшення лісів.
Економічний ефект	Стимулює відносно справедливий розподіл ренти від лісозаготівель та використання лісу, а також мотивує до раціонального	

	користування лісовими ресурсами.	
Європейські практики оподаткування лісів	Рентна плата (аналог українського платежу) справляється в країнах Євросоюзу.	
Екологічний ефект	Суб'єкт, що заготовляє та використовує лісові ресурси через рентну плату фінансує частину витрат на їх відновлення та поліпшення. Плата стримує платників від надмірного використання лісових ресурсів та стимулює збереження лісів.	
Адміністрування	Простота визначення суми плати (залежно від обсягів заготовлених та використаних лісових ресурсів).	Недостатній рівень кадастрового обліку лісових ресурсів, що вирубуються та заготовлюються, а також цифровізації ліскадастрових даних.
Податкова культура	Формує у лісозаготівельників та лісокористувачів відповідальне ставлення до використання лісових ресурсів.	Недовіра платників рентної плати, насамперед, стосовно цільового використання сум сплаченого ними платежу.

Джерела [1-13; 15-27]: власна розробка авторів.

Крім того, справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, яка є типовим прямим податком відповідає принципу справедливості оподаткування [18], адже більше платежу сплачують ті лісокористувачі, які заготовляють та використовують лісові ресурси в більших обсягах. Таким чином аналізована податкова форма мотивує лісозаготівельників та лісокористувачів до продуктивного та ефективного збирання і використання лісових ресурсів (табл. 1) [17; 19; 23].

Не варто забувати, що лісозаготівельники та користувачі лісових ресурсів, сплачуючи платіж, особливості якого аналізуються в цьому дослідженні, фінансують таким чином проведення посадок нових дерев та виконання лісовідновлювальних робіт, адже переважна частина мобілізованих сум рентної плати використовується в Україні саме на зазначені цілі (табл. 1) [3; 15; 17; 19; 22-23].

Перевагою аналізованого податку, безперечно, є відносна простота порядку її нарахування і сплати, що сприяє правильності нарахування та повноті і своєчасності перерахування рентної плати до бюджетів (табл. 1) [2, с. 44-46; 4; 8-9; 18; 22-23].

Зважаючи на безальтернативність європейської інтеграції України, на переконання як багатьох відомих науковців, так і авторів цієї публікації, до позитивних особливостей рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів необхідно віднести практику її застосування в країнах Євросоюзу, а також поширення цієї фіскальної традиції в податкових системах країн Азії, Африки та Америки (табл. 1) [1; 6; 9; 11-12; 16-17; 21-27].

Крім того, ми схилиємось до думки окремих відомих дослідників оподаткування лісогосподарської галузі стосовно того, що рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів значною мірою породжує та розвиває у лісозаготівельників і лісокористувачів відповідальне ставлення до лісових ресурсів та їх використання (табл. 1) [8; 10; 12; 17; 22].

Не зважаючи на суттєві переваги від використання в Україні рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, слід зазначити, що ця податкова форма має також помітний перелік недоліків механізму її нарахування і сплати.

Зокрема, на наше переконання, ключовим її недоліком є низькі ставки платежу, в результаті чого розміри сплачуваної рентної плати є неспівставними з вартістю деревини, живиці, та інших ресурсів, що заготовлюються і використовуються в лісах. Поряд з цим, практика оподаткування лісових ресурсів у країнах Євросоюзу та в Китаї демонструє можливість вилучення через рентне оподаткування лісів до третини вартості заготовлюваних ресурсів [6; 16; 21-22]. Вітчизняний же підхід передбачає помірне оподаткування лісозаготівель та лісокористувачів, проте не дозволяє мобілізувати навіть суми платежу, які є мінімально необхідними для

фінансування екологічних проєктів з лісозбереження та лісовідновлення (табл. 1-2) [9; 13; 17; 20].

Таблиця 2

Динаміка сплати рентної плати за спеціальне використання лісів,
реалізаційної ціни лісоматеріалів та витрат на 1 га нових лісопосадок

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Середньорічна ціна реалізованого підприємством дуба кругляка за 1 м ³ , грн	3610	4800	5300
Розмір рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в розрахунку за 1 м ³ дуба кругляка, грн	800,87	1100,25	1200,88
Витрачено коштів в розрахунку на 1 га нових лісопосадок, грн	3908	4563	5211
Перераховано рентної плати до бюджету в розрахунку на 1 га нових лісопосадок, грн	860	1004	1148

Джерела: дані обліку одного із лісогосподарських підприємств Центральної України та власні розрахунки авторів.

Зокрема, середньорічні показники одного з лісогосподарських підприємств Центральної України, наведені в таблиці 2, демонструють, що через рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів в 2023-2025 рр. вилучалось менше 23 % від ціни реалізованих лісоматеріалів. Поряд з цим, дані таблиці демонструють, що сплачені лісозаготовачами, які різали ліс на території досліджуваного підприємства, суми рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів формують лише трохи більше, ніж 1/5 витрат підприємства на посадку лісу.

Суттєвою проблемою справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є також неналежний кадастровий облік як лісових ресурсів, так і земельних багатств лісогосподарських підприємств. Крім того, не зважаючи на те, що ще перед навалом московитів в Україні запрацював геоінформаційний ресурс «Ліси України», наразі військові дії на території нашої країни, мінування, бомбардування та окупація територій

лісових господарств окремих регіонів зумовили потребу в актуалізації їх земельнокадастрових та лісокадастрових даних а також, поряд з цим, не дають реальної змоги провести інвентаризацію земельних та лісових ресурсів, відновити їх належний кадастровий облік та актуалізувати дані геоінформаційної системи «Ліси України» та інших геоінформаційних продуктів, які ще до війни використовувались в лісовому господарстві (табл. 1) [5; 7; 10; 20; 23].

Не зайвим буде також зауважити, що ганебні історії в лісогосподарській галузі та корупційні скандали, в яких часто замішані українські політики і посадовці, деталі яких нерідко публікуються в пресі, далеко не сприяють зростанню рівня довіри платників рентної плати за лісові ресурси до цільового використання мобілізованих сум цього податку (табл. 1).

Перелічені нами проблеми нарахування і сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів а також довіри до використання мобілізованих сум аналізованого податку вимагають швидкого та ефективного вирішення. Саме тому, авторами дослідження розроблені основні напрями вдосконалення механізму нарахування і сплати досліджуваної податкової форми та посилення рівня позитивного сприйняття плати серед її платників і пересічних лісокористувачів (рис. 1).

Так, зважаючи на війну та об'єми проблематики нищення лісів, лісових земель і лісового біорізноманіття, пов'язані з нею, на наше глибоке переконання, як нині, так і в перші 5-8 років після Перемоги над московитами суми рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів повинні сплачуватись не до бюджетів, а, навпаки, акумулюватись на спеціальних небюджетних рахунках лісівничих підприємств, в яких здійснюється заготівля лісової сировини та інші лісові користування. Потім такі акумульовані суми рентної плати повинні використовуватись виключно цільовим призначенням на відновлення і поліпшення лісів, їх земель та їх біорізноманіття. При цьому,

на наше переконання, ставки рентної плати слід підвищити до такого рівня, щоб через цей платіж вилучалось до 1/3 від ринкової вартості заготовленої лісової сировини.

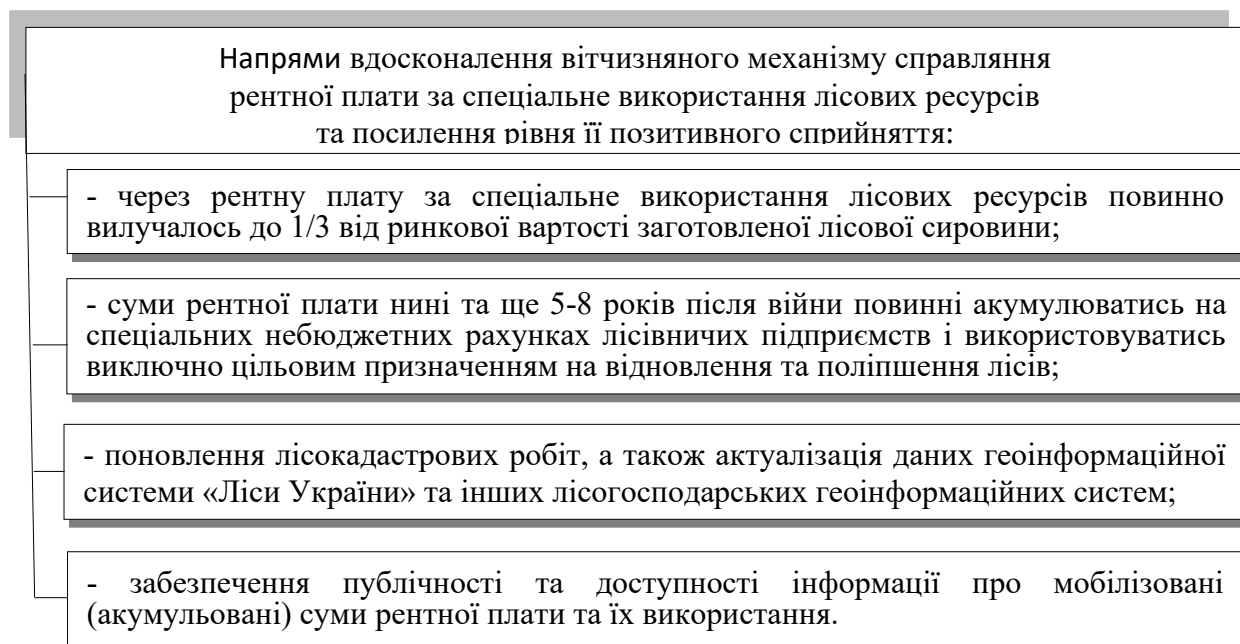

Рис. 1. Напрями вдосконалення механізму справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів та посилення рівня її позитивного сприйняття*

*Розроблено авторами.

Крім того, державні контролюючі органи повинні здійснювати строгий контроль за нарахуванням і сплатою рентної плати на спецрахунки лісівничих підприємств, а також за цільовим використанням акумульованих таким чином коштів. Варто зауважити, що описаний нами механізм акумуляції і цільового використання рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів дуже схожий на порядок акумуляції і цільового використання сум податку на додану вартість від реалізації власної продукції, який не так давно було запроваджено в аграрній сфері вітчизняної економіки [18].

Результати проведеного дослідження переконливо продемонстрували, що

з метою підвищення рівня контролю за заготівлею лісової сировини та іншими видами лісокористування, для охоплення рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів всіх лісозаготівель і лісокористувань, після Перемоги вкрай необхідно провести на всій території України інвентаризацію площ і стану лісів та лісових насаджень, поновити лісокадастрові роботи, а також актуалізувати дані геоінформаційної системи «Ліси України» та інших геоінформаційних продуктів, за допомогою яких ще до навали агресора вівся облік і управління лісовими ресурсами (рис. 1). Слід зауважити, що цей крок також суттєво підвищить рівень довіри пересічних громадян до системи державного управління лісогосподарською галуззю.

Що ж до посилення довіри платників рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів до цільового використання рентної плати, то досягти цього можна, на нашу думку, забезпечивши прозорість процесів акумуляції платежу на рахунках чи то бюджетів, чи то на спецрахунках лісогосподарських підприємств та їх цільового використання на процеси лісовідновлення і поліпшення лісів. Цього можна досягти шляхом щорічного оприлюднення звітності про виконання лісовідновлювальних та лісopolіпшувальних бюджетів або ж про акумуляцію та використання платежу лісогосподарськими підприємствами (рис. 1).

Перелічені заходи сприятимуть зростанню стабільності фінансової підсистеми лісівничої галузі та підвищать стимулюючий вплив рентного оподаткування на використання і заготівлю лісових ресурсів.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеної розвідки, зазначимо, що рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів є ресурсно-кадастровим інструментом держави, який дозволяє мобілізувати частину доходів бюджетів і стимулювати ефективне використання лісових ресурсів та інші види лісокористувань.

Дослідження переконливо продемонструвало, що до ключових переваг

цієї податкової форми слід віднести: стабільність її надходжень та можливість фінансування за рахунок мобілізованих (акумуляованих) її сум витрат на відновлення і поліпшення лісових ресурсів; стимулювання справедливого розподілу ренти від лісозаготівель та лісокористувань і мотивацію раціональних лісокористувань; практику використання рентних податків за спеціальне використання лісових ресурсів у податкових системах країн Євросоюзу; фінансування через рентну плату частини витрат на відновлення і поліпшення лісів а також стимулювання збереження лісових ресурсів; простоту обчислення суми плати, а також формування відповідального ставлення до використання лісових ресурсів.

Поряд з цим, до ключових недоліків аналізованого податку необхідно віднести: порівняно низькі розміри ставок рентної плати; неналежний рівень кадастрового обліку лісових ресурсів та цифровізації актуальних лісокадастрових даних; недостатній рівень довіри платників рентної плати до цільового використання мобілізованих її сум.

Проведене дослідження засвідчило, що вирішення більшості проблем справляння аналізованої рентної плати можна досягти завдяки: суттєвому підвищенню її ставок; запровадженню на період до 5-8 років після закінчення війни спецрежиму акумуляції на спецрахунках лісівничих підприємств сум сплаченої рентної плати та цільового її використання на відновлення і поліпшення лісів; поновлення повномасштабних лісокадастрових робіт та актуалізація даних геоінформаційної системи «Ліси України» а також інших лісогосподарських геоінформаційних продуктів; забезпечення публічності та прозорості інформації про мобілізовані суми рентної плати та їх використання.

Подальші наукові розробки в обраному напрямі досліджень, на нашу думку, слід присвятити моделюванню наслідків запропонованих нами змін до механізму нарахування і сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, для держави, лісозаготівельників і лісокористувачів та

лісівничих підприємств.

Подяка. Автори цієї публікації висловлюють щиру подяку керівництву одного з лісівничих підприємств Центральної України, яке, хоч і побажало залишитись інкогніто, суттєво допомогло, люб'язно надавши авторам цього дослідження дані обліку свого підприємства, що, в свою чергу, дозволило провести досить ґрунтовний, на нашу думку, аналіз проблем нарахування і сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Беліменко С.В., Паляничко Н.І. Структура фіскального механізму в контексті розвитку збалансованого лісогосподарського землекористування. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 149-157. DOI: 10.32702/23066792.2024.6.149.
2. Боровик П. М., Кисельов Ю. О., Шемякін М. В. Оподаткування землі та нерухомості: навчальний посібник. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2022. 100 с.
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>. (дата звернення: 25.06.2025).
4. Василішин С.І. Специфіка та методичні засади обліку готової продукції лісогосподарських підприємств України. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 11, С. 45-51. DOI <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-11-7>.
5. Випалена земля. Як війна впливає на екологію півдня України? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-viyna-pivden-ekolohiya-spalena-zemlya/32191731.html>. (дата звернення: 25.06.2025).
6. Гаврилук О.О., Костюкевич В.В. Зарубіжний досвід оподаткування підприємств лісового господарства. *Економічні науки*. 2019. № 16. С. 37-43.

7. Гамалій І. Розв'язана Росією війна завдала збитків довкіллю України на понад 1,35 трлн гривень. URL: https://lb.ua/economics/2022/11/06/534977_rozvyazana_rosiieyu_viyuna_zavdala.html. (дата звернення: 25.06.2025).
8. Дейнека А.М., Кисіль Б.В. Реформування системи оподаткування у лісовому господарстві України. *Регіональна економіка*. 2024. №2. С. 127-132. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-12>.
9. Дейнека А. Оподаткування лісового господарства: реформа, час якої настав. URL: <https://www.openforest.org.ua/138971/>. (дата звернення: 25.06.2025).
10. Дребот О.І., Паляничко Н.І., Данькевич С.М. Оподаткування лісогосподарських підприємств України у контексті збалансованого землекористування. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 2 (63), ч. 2. С. 215-233. DOI: <https://doi.org/10.33990/20704011.63.2020.12>.
11. Жежкун І.М. Подвійне оподаткування лісових земель в Україні та його наслідки для лісогосподарської та деревообробної галузей. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. т. 29, № 8. С. 97-101.
12. Жураковська І.В., Чудовець В.В. Облікове забезпечення діяльності підприємств лісової галузі: стан та перспективи. *Облік і фінанси*. 2018. № 2 (80). С. 11–15.
13. Карпук А. І., Дзюбенко О. М., Марчук Ю. М., Олексієвець О. М. Удосконалення фіскального регулювання діяльності постійних лісокористувачів як важлива передумова диверсифікації лісогосподарювання: інвестиційні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 9. С. 38-47.
14. Киценко О. П. Зниження рівня податкового тиску у правовому механізмі виплати дивідендів постійними лісокористувачами. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 2. С. 133–137. URL: <http://www.nvpppp.in.ua/vip/2017/2/28.pdf>. (дата звернення: 25.06.2025).

15. Котляревська, Н. Вдосконалення оподаткування спеціального використання лісових ресурсів. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2008. Вип. 4. С. 66-75.
16. Мороз В.П. Досвід зарубіжних країн щодо оподаткування лісового господарства: екологоекономічні аспекти. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 5. С. 86-90.
17. Огонь Ц.Г. Податки і контроль у сфері лісового господарства. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 11 (269). С. 129-136.
18. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 25.06.2025).
19. Ткачів С.М. Оподаткування лісового господарства: проблеми і перспективи. *Агросвіт*. 2017. № 14. С. 50-54.
20. Фурдичко О.І., Дребот О.І., Паляничко Н.І., Данькевич С.М. Інструменти фінансово економічного механізму збалансованого використання земель лісогосподарського призначення України. *Облік і фінанси*. 2020. № 4 (90). С. 144-157. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307_987820204\(90\)144157.15](https://doi.org/10.33146/2307_987820204(90)144157.15).
21. Busch Jonah, Bukoski Jacob J., Cook-Patton Susan C., Griscom Bronson, Kaczan David, Potts Matthew D., Yi. Yuanyuan, Vincent Jeffrey R. Cost-effectiveness of natural forest regeneration and plantations for climate mitigation. *Nature Climate Change*. 2024. Vol. 14. pp. 996-1002. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41558-024-02068-1>.
22. Carattini S., Baranzini A., Thalmann P., et al. Green Taxes in a Post-Paris World: Are Millions of Nays Inevitable? *Environmental and Resource Economics*. 2017. Vol. 68. pp. 97-128. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10640-017-0133-8>.

23. Chang Sun. Forest property taxation under the generalized Faustmann formula. *Forest Policy and Economics*. 2018. Vol. 88. pp. 38-45. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.12.008.
24. Garasym, P., Klim, N., & Khomyak, R. (2018). Features of taxation of forestry enterprises. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 5(1), pp. 55-62. DOI: <https://doi.org/10.23939/eem2018.01.055>.
25. Kin Sibanda, Rufaro Garidzirai, Farai Mushonga & Dorcas Gonesse. (2023). Natural Resource Rents, Institutional Quality, and Environmental Degradation in Resource-Rich Sub-Saharan African Countries. *Sustainability*, MDPI, vol. 15(2), pp. 1-11.
26. Musayeva, N., Atakishiyeva, N., Mammadova, U., Almasov, N., & Shevchenko, M. (2025). Improvement of the mechanisms of taxation of forest resources of Ukraine to ensure sustainable forest management. *Scientific Horizons*, 28(8), pp. 179-191. DOI: 10.48077/scihor8.2025.179.
27. Sejdiu Sherif, Zeqiraj Valbona, Nimani Artan. Economic efficiency and finance in the development of the forest economy within the framework of legal restrictions. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2024. Vol. 15. pp. 79-96. DOI: <https://doi.org/10.31548/forest/2.2024.79>.